

O lepoti.

(Spisal dr. Fr. L.)

7. Pojmi, sorodni z lepoto.

Ko smo spoznali, kaj je lepo in kaj je lepota, treba nam najprej umeti, kaj je grdo.

Grdo imenujemo to, kar je lepemu nasprotno. Kar ni lepo, kar ne ugaja, temveč nam je nevšeč, zoprno, odurno, to je grdo. Tista stvar, ki nima veliko lepote, ni zaradi tega tudi že grda; v lepoti je več stopinj; stvar imenujemo lepo že tedaj, ako nam le znatno ugaja. Da je grda, mora biti na njej kaj takega, kar podira in uničuje lepoto; n. pr. ako bi kdo imel jedno oko večje kakor drugo, ali usta postavljena pošev, ali lica predrta. Podira pa lepoto to, kar je nasprotno ali sovražno bistvu kake stvari, in tudi to, kar se ne sklada z bistvom. Ako bi bil kak človeški obraz jako podoben obrazu te ali one živali, bi bil grd; ako bi imel konj ušesa viseča doli, kakor jih ima ovca, bi bil grd; kadar se pes udari ob jedno nogo, da šepa v teku, nam je to zoprno; ako kokoš z odsekano glavo še nekaj časa živi in celo poskakuje ali se premetava, je grozno neprijetno to gledati. Taki vzgledi kažejo, kaj je grdo.

Kakor ima lepota razne stopinje, tako je tudi grdost večja ali manjša, če namreč bolj ali manj nasprotuje bistvu stvari. Čim bolj smo vajeni presojati kake vrste lepoto, tem bolj presodimo tudi grdost v tistih pred-

metih. Prav zato jo najhitreje in najnatančneje presodimo pri človeku in sicer na obrazu; tu nam ne uide niti najmanjša nepravilnost ali neprimernost. V onih ozirih pa, katerih ne presojamo natančno, ker so dotični deli manj očitni, ne pravimo, da so grdi. Četudi n. pr. ni roka zrastle čisto naravno, ne poštujemo tega mnogo. Ako pa napaka na roki, nogi, hrbtu izdatno in jako očitno kazi postavo, prištevamo jo grdosti.

Kjer se bistvo kaže v mnogih stopinjah ali razlikah, tam je grdost le tedaj, ako se predmet prav mnogo loči od navadne ali počezne sredine. Če je postava odrastlega človeka prav majhna, pritlikava, ni lepa, ker se nam zdi, da bistvo ni dovolj izraženo. Ako je pa postava nenavadno velika, tudi ni lepa, ker je mera po naši sodbi preobilna, ker nam je tak prizor nekam tuj ali celo zoprn. Pač pa se ta vtisk bodisi male, bodisi velike postave polagoma izgubi, ako jo imamo pogostoma pred seboj, in predmet nam je čimdalje manj zoprn.

V obče velja o čutenju grdosti in zoprnosti to, da se nam zdi tem manjša, čim bolj je navadna. Nekatere napake se nam zde ob prvem pogledu jako neprijetne, in sodimo, da jako kazé predmet, na katerem so; a polagoma se izgublja ta neprijetnost, kakor nas uči izkušnja.

Tudi grdost ima nekoliko pomena za lepoto predmetov, in sicer zaradi nasprotja,